Bilimsel emek hırsızlığı: İntihal

Nasıl edebiyat, sanat, endüstri alanlarında geliştirilen ürünler fikri mülkiyet hakları kapsamında korunuyor ise bilimsel yazın alanında eserler veren bilim insanlarının ürettikleri tez, makale vb. her tür ürün de bu kapsamda ele alınmaktadır. Bilim insanları makul ölçülerde ve kaynak belirtilmek sureti ile yapılan iktibası (alıntı) memnuniyetle karşılarlar. İntihal ise kişinin, başkasının eserinin tamamını veya bir kısmını kendi eseri olarak ortaya koyduğu üründe kendine aitmiş gibi göstermesi eylemidir. Türk Dil Kurumu, intihal kavramını "aşırma" olarak tanımlamaktadır.

Bugünlerde danışmanlığını yaptığım doktora öğrencimin tezinin tamamlanmasından duyduğum sevinci aynı öğrencimin tezini yazarken yararlandığı bir başka tezde gözüne çarpan ve şahsımın doktora tezinden sayfalarca kelimesine, virgülüne kadar aynı olacak şekilde, özgün üslup ve ifademi aynen kullanarak alıntı yapılmasına rağmen doktora tezimin birebir kopyala yapıştır yapıldığı bölümlerde kaynak gösterilmemesi hususu gölgelemiştir.

İntihal eylemi ile asıl eser sahibinin maddi ve manevi hakları çiğnenmektedir. Örneğin, tezimde çeşitli kaynaklardan okuyup kişisel deneyimimi ekleyerek kendi özgün cümlelerimle hazırlamış olduğum sayfalarca metin, aşırma eserin daha yeni tarihli olması nedeni ile muhtemelen birçok başka çalışmada söz konusu kişinin adı verilerek kaynak gösterilmiş olabilir. Bu durum en azından benim eserimin tanıtılma ve yayılma hakkını ihlal etmektedir. Alıntılanan bilgi bir kez yanlış kaynak vererek alındığında bu durumun eksponansiyel olarak artarak devam edeceği ortadadır.

Tez veya her türlü bilimsel eserin oluşturulmasında, kendisinden önce yayınlanan eserlerde ortaya konulan düşünce ve verilerden yararlanılması gayet olağandır, ancak bu fikir ve verilerden yola çıkılarak yeni bir eserin ortaya koyulması gerekmektedir. Oysa yazarın zaman ve emek harcayarak aynı fikre sadık kalsa bile farklı yaklaşımlar yaratarak özgün bir ürün ortaya koymak yerine çalışmasının büyük çoğunluğunu o alana ilişkin evvelce yayınlanmış eserlerden alarak kendi ürünüymüş gibi ortaya koyması kanaatimce hırsızlık ve hatta nitelikli hırsızlıktır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, intihalin tam veya kısmi nitelikte olabileceğini 2003/4-47 E. 2003/37 K. sayılı ve 29.01.2003 tarihli ilamında açıkça ifade etmiştir. Ülkemizde bu konuda hassasiyet gittikçe artmakta olup "Yükseköğretim Kurumları ve Üniversitelerarası Kurul'un ayrı ayrı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" bulunmaktadır. Ancak kanaatimce bu yönergeler sadece caydırıcı olabilir, oysa yapılması gereken çocuklarımıza küçüklükten itibaren güzel ahlakın erdemi öğretilmelidir. Gelenekleri olan birçok üniversitede "code of conduct" isimli davranış sözleşmesi ile üniversiteye henüz başlamış öğrencilere intihalin de aralarında bulunduğu kötü davranışlar anlatılmakta, kaynak gösterilse bile makul kabul edilmesi mümkün olmayacak derecede alıntı yapılmasının da intihal kapsamında değerlendirileceği bildirilmektedir.

Yıllar önce doçentlik jürisinde bulunduğum adayların başvuru dosyalarında ana eserleri olarak gösterdikleri bir derginin orijinalinin adli tıp alanında yayın yapmayan, etki değeri yüksek bir dergi olduğu, kendi yayınlarının yayınlanmış olduğu belirtilen derginin ise asıl derginin isim ve bilgileri kullanılarak yasadışı surette oluşturulmuş, içeriği zayıf, ne amaca hizmet ettiğini siz değerli okuyucuların takdirine bıraktığım bir başka dergi olduğunu belirterek dosyayı iade etmiştim, ancak o tarihte mevcut olan yönergede bu tür bir eylem etik ihlal olarak sayılmamış olduğundan ben jüri üyeliğinden ayrılmak zorunda kalmış, adaylar ise bu aşamayı geçmişlerdi. Müteakiben bu eylem Üniversitelerarası Kurul Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'nin 4. Madde 2. fıkrasında "Diğer etik ihlal türleri" başlığı altında kendine yer bulmuştur. Maalesef etik ihlal türlerinin sayma sureti ile belirtilmesi çalışmak yerine kolay yolu seçenlerin yöntemleri karşısında hep bir adım geride kalmaktadır. İntihal tarama programlarını nasıl aldatırım, hileli yollar nedir diye uğraşmaktansa vaktimizi ve emeğimizi özgün çalışmalar üretmeye ayırmak ruhumuza ve bedenimize daha iyi gelmez mi?

Son zamanlarda bizzat emek çekerek yetiştirdiğim, üzerlerinde çok hakkım olduğuna inandığım kişilerin tutum ve eylemlerinden yola çıkarak bir tanımda ben yapayım: Etik davranıp davranmadığını beklemek bir kişiyi tanımanın geç, güç ve maliyetli yöntemidir. Ancak Sokrates'in dediğini uyarlarsak etik ihlale katlananın halet-i ruhiyesi etik ihlali yapandan daha az zarar görür.

Dergimize gönderilen tüm yayınların öncelikle intihal tarama programından geçirildiğini belirtir, bu sayıda farklı konularda dokuz çalışma ile siz değerli okuyucularımızın beğenisine çıktığımızı saygılarımla sunarım.

Prof. Dr. Faruk AŞICIOĞLU
Editör